

в поєднанні з іншими лікувальними заходами. Для успішного розв'язання цих питань необхідна творча співдружність фізіологів, патофізіологів, біохіміків і клініцистів різного профілю.

Необхідно оснастити лабораторії відповідною апаратурою. Насамперед потрібно налагодити серійний випуск оксигемометрів, приладів Ван-Слайка, Книппінга, карбовізорів та приладу для фотометричного визначення міри насищення крові киснем.

Конференція відзначила заслуги Інституту фізіології ім. О. О. Богомольця АН УРСР і Інституту клінічної медицини ім. акад. М. Д. Стражеско та Кисневого комітету Міністерства охорони здоров'я УРСР в організації вивчення проблем гіпоксії і кисневої терапії. Проведення в Києві трьох конференцій з цієї проблеми у 1948, 1950 і 1955 рр. підтверджує велику роль учених України у її вивченні.

Конференція вважає бажаним створення Кисневого комітету при Міністерстві охорони здоров'я СРСР для організації і координації науково-дослідницької роботи в галузі гіпоксії і кисневої терапії в масштабі Радянського Союзу.

А. З. Колчинська,  
відповідальний секретар Оргбюро конференції.

### Друга наукова конференція з питань фізіології праці

В останні роки в нашій країні все більше застосовуються різні методи фізіологічних досліджень.

Основним завданням цих досліджень є вишукування і впровадження заходів, що забезпечують фізіологічну раціоналізацію праці й відповідність на виробництві поряд з підвищеннем продуктивності праці.

Друга конференція з питань фізіології праці, що відбулася в Києві, обговорила ряд актуальних питань фізіології праці і найважливіші завдання дальнього розвитку цієї галузі науки.

Конференція була скликана Інститутом гігієни праці і профзахворювань АМН СРСР і Київським інститутом гігієни праці й профзахворювань.

В роботі конференції взяли участь представники Московського, Київського, Горьківського, Тбіліського Інститутів гігієни праці і профзахворювань, ряду медичних інститутів (Ленінградського, Київського, Свердловського, Харківського і Вінницького), Ленінградського університету, інститутів фізіології Академії наук СРСР і Академії наук УРСР, а також інших вищих навчальних і науково-дослідних закладів країни.

В роботі конференції взяв також активну участь представник Варшавської медичної академії професор В. І. Місюро.

Конференція заслухала близько 50 доповідей, присвячених теоретичним і практичним питанням: фізіологічним основам раціоналізації трудових процесів, основам раціональної організації праці в окремих галузях промисловості і сільського господарства, питанням методики дослідження і т. д.

Конференцію відкрив директор Київського інституту гігієни праці і профзахворювань доцент Л. І. Медведь, який у своєму вступному слові охарактеризував відповідальні завдання, що стоять перед фізіологами праці в зв'язку з технічним прогресом у народному господарстві і впровадженням нових форм праці.

Перша доповідь проф. М. П. Разумова (Інститут гігієни праці і профзахворювань АМН СРСР) була присвячена ідеям І. М. Сеченова у фізіології праці.

На ряді прикладів доповідач показав, що визначні твори І. М. Сєченова зберігають свою актуальність і в наш час і є поряд з ученнем І. П. Павлова основою досліджень з фізіології праці.

Доктор біологічних наук С. О. Косилов (Інститут гігієни праці і профзахворювань АМН СРСР) виступив з доповіддю «Стан і завдання досліджень у промисловій фізіології праці».

С. О. Косилов вказав, що в цій галузі дослідження в основному провадяться в напрямі вивчення й впровадження в життя заходів, які, забезпечуючи всебічний гармонійний розвиток людини, водночас сприяють дальшому підвищенню продуктивності праці шляхом її фізіологічної раціоналізації.

В галузі промисловості фізіологи працюють тепер над науковим обґрунтуванням режиму праці і відпочинку при різних видах розумової праці, яка в ряді галузей індустрії поступово здобуває перевагу над іншими формами, при потоково-конвеєрному способі виробництва, над питаннями фізіологічного обґрунтування виробничого навчання тощо. Уся ця робота провадиться в творчій співдружності з новаторами виробництва.

Підкресливши величезне значення для фізіології праці положення І. П. Павлова про необхідність вивчати організм у нерозривному зв'язку з навколошнім середовищем, доповідач навів ряд прикладів застосування павловського вчення у фізіології праці. Відповідно до цього були переглянуті й методи, що використовуються при дослідженнях на виробництві.

Проаналізувавши деякі конкретні прояви стомлення на виробництві, доповідач теоретично обґрунтував ряд заходів, які одночасно ведуть і до збільшення працездатності, і до підвищення продуктивності праці.

Питання фізіології праці інвалідів висвітлив у своїй доповіді проф. Л. Л. Шик (Центральний інститут експертизи і працевлаштування інвалідів).

Ряд доповідей (12) був присвячений фізіологічним основам раціоналізації трудових процесів. В цьому відношенні слід спинитися на повідомленні академіка АН УРСР Г. В. Фольборта, яке викликало великий інтерес у присутніх, на тему «Принципово нове в ученні про стомлення і відновлення».

На основі своїх багаторічних досліджень в цій галузі Г. В. Фольборт прийшов до висновку, що процеси стомлення і відновлення треба розглядати як зміни в стані працездатності. Стомлення є природним фізіологічним наслідком всякої діяльності. Матеріальні зміни, що відбуваються в організмі під час стомлення в результаті тривалої або ж напруженої роботи, є збудниками процесу відновлення. Обидва процеси—стомлення і відновлення — нерозривно між собою зв'язані та підпорядковуються певним законам.

Як зазначили учасники конференції, що взяли участь в обговоренні доповіді, вчення Г. В. Фольборта про стомлення і відновлення є теоретичною основою для розв'язання ряду питань фізіології праці: розроблення раціональних режимів праці і відпочинку, заходів для профілактики передчасного спрацьовування організму тощо.

Значний інтерес викликали й доповіді, присвячені раціоналізації трудових процесів.

Проф. П. О. Макаров (Ленінградський державний університет) спинився на нейродинамічних дослідженнях аналізаторів людини й охарактеризував значення цих досліджень для фізіології праці і спорту.

Канд. мед. наук О. Ф. Максимова (Київський інститут гігієни праці

і профзахворювань) доказував, що відсутність працездатності людини в зв'язку з працездатністю: витрата хідної сили і швидкість змінюються по-різному, розроблення раціональної

З доповідями, в яких налізували трудових процесів (Червонопрапорний ім. В. І. Леніна), Ю. науков. співроб. Г. Г. Ф. АН УРСР), І. В. Муравський інститут гігієни праці

Конференція заслухала нальної організації працівників розвивали окремі заходи (раціоналізація режиму швидкості проспектів нормалізація умов навчання збільшення працебудування на виробництві тоді праці.

Проф. М. В. Лейнік розвивав) спинився на лінію способі виробництвами, які негативно впливають на постійний на протязі днів за, шум і вібрація, несправовано ряд заходів по боротьбі з монотонністю

Питання підвищення цесів на конвеєрі в різних випадках (також у своїх доповідях), кандидати мед. наук (Інститут гігієни праці і

В результаті проведеної розробки і впровадження гальмового стану робітників збільшенні продуктивності

Учасники конференції зазначили, що особливістю відбулася в 1953 р., є залежність фізіології праці в різних рядах доповідей був присвячений сільському господарству, світливий стан і завдання сільському господарстві.

Доповідач підкреслив, що він належить до найменш вивчених лише деякі випадки останні роки обсяг дослідження режиму праці на

і профзахворювань) доповіла конференції про результати вивчення працездатності людини в зв'язку з віком. За даними доповідача, показники працездатності: витривалість, стомлюваність, швидкість відновлення вихідної сили і швидкість відновлення витривалості — в осіб різного віку змінюються по-різному. Одержані дані можуть служити основою для розроблення раціональних режимів праці і відпочинку в зв'язку з віком

З доповідями, в яких були висвітлені різні аспекти проблеми раціоналізації трудових процесів, виступили також К. М. Смирнов, Є. Л. Склярчик (Червонопрапорний військовий Інститут фізичної культури і спорту ім. В. І. Леніна), Ю. І. Данько (1-й Ленінградський медінститут), ст. науков. співроб. Г. Г. Філіпова (Інститут фізіології ім. О. О. Богомольця АН УРСР), І. В. Муравов (Київський медінститут), О. К. Кубяк (Київський інститут гігієни праці і профзахворювань) і ін.

Конференція заслухала ряд доповідей про фізіологічні основи раціональної організації праці при конвеєрному способі виробництва. Доповідачі розвивали окремі положення основної доповіді С. О. Косилова. Ст. наук. співроб. З. М. Золіна (Інститут гігієни праці та профзахворювань АМН СРСР) доповіла про результати вивчення методів боротьби з монотоністю на конвеєрах у легкій промисловості та приладобудуванні. В результаті проведених досліджень і впровадження деяких заходів (раціоналізація режиму праці й відпочинку, удосконалення режиму швидкості просування конвеєра, чергування робочих місць, нормалізація умов навколошнього середовища тощо) було досягнуто значне збільшення працездатності і поліпшення фізіологічних функцій робітників на виробництві, де застосовується потоково-конвеєрний метод праці.

Проф. М. В. Лейнік (Київський інститут гігієни праці і профзахворювань) спинився на питаннях фізіології і гігієни праці при конвеєрному способі виробництва взуття. Дослідження показали, що факторами, які негативно впливають на працездатність при роботі на конвеєрі, є постійний на протязі дня темп роботи кінвеєра, вимушена робоча поза, шум і вібрація, несприятливі метеорологічні умови і т. ін. Запропоновано ряд заходів по боротьбі з впливом цих факторів.

Питання підвищення працездатності і раціоналізації трудових процесів на конвеєрі в різних галузях промислового виробництва висвітлили також у своїх доповідях В. С. Воробйова (Ленінградський держ. університет), кандидати мед. наук Н. Н. Малинська і С. І. Крапивенцева (Інститут гігієни праці і профзахворювань АМН СРСР) і ін.

В результаті проведених доповідачами наукових досліджень вдалося розробити і впровадити ряд заходів, які сприяють покращенню загального стану робітників, що працюють на конвеєрі, при одночасному збільшенні продуктивності праці.

Учасники конференції, які виступали в обговоренні доповідей, відзначили, що особливістю другої конференції в порівнянні з першою, яка відбулася в 1953 р., є значне розширення тематики наукових досліджень з фізіології праці в різних галузях народного господарства. Крім того, ряд доповідей був присвячений режиму праці й відпочинку в соціалістичному сільському господарстві. Проф. М. В. Лейнік у своїй доповіді висвітлив стан і завдання наукових досліджень з фізіології праці в сільському господарстві.

Доповідач підкреслив, що фізіологія сільськогосподарської праці належить до найменш вивчених розділів фізіології праці. До цього часу вивчались лише деякі види робіт у рільництві і тваринництві, і лише в останні роки обсяг досліджень розширюється. Зараз проводяться дослідження режиму праці на молочнотоварних фермах, при обробітку техніч-

них культур (цукрових буряків, бавовнику, чаю) під час роботи тракторних бригад і т. ін.

Над розв'язанням питань фізіології праці в сільському господарстві повинні спільно працювати фізіологи, гігієністи і організатори праці. В програму досліджень слід включити складання професіограм, вивчення фізіологічних зрушень в організмі людей, що працюють в різних галузях сільського господарства. Особливу увагу треба приділити вивченню й раціоналізації режиму праці і відпочинку, раціоналізації робочого місця в тих галузях сільського господарства, де питання організації праці ще недосить вивчені (технічні культури, тваринництво тощо).

Аналізу й оцінці різних розпорядків дня у доярок на молочно-товарних фермах були присвячені доповіді Г. Ф. Браги (Чернігівський облздравовідділ) і аспіранта М. О. Макаренка (Київський інститут гігієни праці і профзахворювань). В результаті великої експериментальної роботи доповідачі рекомендують до застосування двозмінний і двопроміжний розпорядок дня при машинному доїнні корів і двопроміжний при ручному доїнні.

Цікаві дані про режим праці й відпочинку трактористів та пропозиції щодо раціоналізації цього режиму навів у своїй доповіді проф. М. К. Вітте (Вінницький медінститут).

Крім того, були заслухані й інші доповіді з тих чи інших питань сільського господарства.

Цінні і змістовні дані щодо режиму праці й відпочинку в окремих галузях промисловості навели в своїх доповідях проф. Н. К. Шифрін (Горьківський інститут гігієни праці і профзахворювань), В. П. Соловйова, А. І. Кіколов (Інститут гігієни праці і профзахворювань АМН СРСР), М. А. Плісецька (Санітарно-епідеміологічна станція ПЗЗ) і інші учасники конференції.

М. А. Плісецька розповіла про результати дослідження групою лікарів режиму праці й відпочинку вибірника горна в порцеляновому виробництві. Вибірник горна, працюючи в умовах високої температури, звичайно має велике фізичне навантаження. У робітників цієї професії спостерігаються порушення деяких фізіологічних функцій, зокрема підвищення температури тіла, зниження максимального кров'яного тиску. Дослідники розробили й впровадили новий режим, що полягав у скороченні тривалості перебування вибірника всередині горна, застосуванні частих перерв у роботі. В результаті цих заходів загальний стан робітників значно покращав.

Треба відзначити, що поряд з вивченням праці робітників найбільш масових професій, приділяється відповідна увага дослідженням режиму праці в мало відомих галузях, наприклад, працівників студії телебачення. Як виявилося, режим праці тут досить напружений і потребує певної раціоналізації.

Останній день своєї роботи конференція присвятила обговоренню методичних питань.

З доповідями виступили проф. В. В. Єфімов (Центральний інститут травматології), Л. А. Водолазький, ст. наук. співроб. В. Г. Давидов (Інститут гігієни праці і профзахворювань АМН СРСР) і ін. Доповідачі внесли ряд цінних пропозицій щодо методики дослідження питань фізіології праці.

Так, проф. В. В. Єфімов запропонував методику комплексного запису фізіологічних функцій (електроенцефалограм, електрокардіограм, п'езограм і дихання) при фізичній і розумовій праці. Доповідач запропонував також метод вимірювання довільного гальмування у людини методом рухової хронаксії.

Інженер Л. А. Водотрічних процесів безпосереднього взаємодіяння (Л. А. Водотрічний, В. А. Кожевников АН СРСР) запропонував біоелектричною активністю З великою увагою були важливих проблем теоретичної фізики.

Під час обговорення обхідність розроблення цієї зручності для застосування треба згадати, що професії, які вимагають високої фізичної та ментальної стабільності, залежать від фізіологічної стабільності та фізичного здоров'я.

В своїй резолюції конференція висловила підтримку досліджень з фізіології відпочинку та гігієни праці і професій, а також науково-дослідницької діяльності А. М. Волинського і епідеміології Л. А. Водотрічного.

Необхідно ще більше підвищити практичну спрямованість дослідження в галузях народного господарства, сільського будівництва, промисловості, сільськогосподарської та практичних лікарів.

Інженер Л. А. Водолазький опрацював методику реєстрації біоелектричних процесів безпосередньо в умовах праці на виробництві.

В. А. Кожевников і ін. (Інститут фізіології ім. І. П. Павлова АН СРСР) запропонували цікаву методику вивчення співвідношень між біоелектричною активністю і механічною роботою м'язів у людини. З великою увагою були заслухані й інші повідомлення, що стосуються важливих проблем теорії і практики фізіології праці.

Під час обговорення доповідей цього розділу була підkreślена необхідність розроблення нових методик вивчення питань фізіології праці, зручних для застосування безпосередньо на виробництві. На закінчення треба згадати, що конференція заслухала й обговорила ряд доповідей про фізіологічні основи раціонального виробничого навчання: Є. Ф. Альбіцької (Харківський медінститут), І. Б. Крамаренко (Київський інститут гігієни праці і профзахворювань), С. О. Рутенбург (Ленінградський науково-дослідний інститут гігієни праці і профзахворювань), М. Г. Баджаняна і А. М. Волкова (Центральна науково-дослідна лабораторія гігієни й епідеміології Міністерства шляхів) і ін.

В своїй резолюції конференція відзначила, що за два роки, що минули після першої конференції, помітно підвищився теоретичний рівень досліджень з фізіології праці, підвищилася також їх практична спрямованість. Все ж загальний обсяг досліджень ще недостатній і не відповідає вимогам, які народне господарство країни ставить перед фізіологами праці.

Необхідно ще більше підвищити теоретичний рівень досліджень, їх практичну спрямованість, розширити фронт цих досліджень у різних галузях народного господарства, залучаючи до цієї роботи працівників промисловості, сільського господарства, транспорту, а також широкі кола практичних лікарів.

В. Г. Крижановський.